

*С.М. Фролов, канд. екон. наук, доц.,
Сумський державний університет*

ФІНАНСОВЕ ВИРІВНЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Головною метою державної регіональної фінансової політики щодо зближення рівнів соціально-економічного розвитку територій є подолання вертикальних і горизонтальних дисбалансів на основі фінансового вирівнювання.

Розглянемо можливості побудови ефективної системи фінансового вирівнювання для стимулювання розвитку територій. Ефективна модель фінансового вирівнювання може розглядатися у контексті її використання як один із наймогутніших інструментів фінансового регулювання економічних процесів.

Ефективну систему фінансового вирівнювання варто розглядати як одну з фундаментальних умов, що забезпечують стійкість і надійність бюджетної системи держави. При цьому обов'язковими рисами, які повинні бути властивими бюджетній системі країни зі складним територіальним устроєм, є такі: законодавчо і чітко оформлене розмежування видаткових повноважень і функцій між ланками бюджетної системи; однозначне закріплення дохідних джерел за бюджетними рівнями і надання відповідних прав у галузі оподаткування; наявність ефективної системи трансфертів, спрямованої на вирівнювання вертикальної і (або) горизонтальної незбалансованості.

Під вертикальними фіскальними дисбалансами мають на увазі невідповідність між обсягами фінансових ресурсів того чи іншого рівня влади (регіонального або місцевого) і обсягами завдань та обов'язків, які на нього покладаються в процесі розподілу функцій між центральною, регіональною і місцевою владою. Даний дисбаланс означає недостатність фінансових ресурсів на певному рівні влади для забезпечення громадських і державних послуг у межах його завдань. Вертикальні фіскальні дисбаланси можна усунути кількома шляхами: за допомогою прийняття центральною владою частини делегованих повноважень до власної компетенції; за допомогою запровадження владою того територіального рівня, де виник вертикальний фіскальний дисбаланс додаткових податків; за допомогою передавання центральною владою частини своїх податків територіальному рівню влади, що має такий дисбаланс; за рахунок надання центральною владою грантів, субсидій та інших трансфертів.

Горизонтальні фіскальні дисбаланси пов'язані з різними фінансовими можливостями органів влади одного територіального рівня. Це невідповідність між обсягами фінансових ресурсів однієї або кількох територіальних одиниць одного рівня і обсягами завдань, котрі на них покладаються і забезпечуються іншими територіальними одиницями цього рівня. Даний дисбаланс виникає тоді, коли одна або кілька територій того ж

рівня не мають достатніх фінансових ресурсів для надання державних і громадських послуг в обсягах, що надаються іншими територіями відповідно до певних стандартів.

Система фінансового вирівнювання повинна мати дворівневий характер. Перший рівень – центральний, призначений переважно для цілей вертикального фінансового вирівнювання, другий – регіональний, для горизонтального вирівнювання.

Під методами фінансового вирівнювання маються на увазі способи його здійснення на основі використання таких інструментів: фондів фінансового вирівнювання, загальних і спеціальних трансфертів, внесків територій, розподілених податків і т.д.

На наш погляд, у схемах фінансового вирівнювання варто приділити першочергову увагу питанням складання коректної математичної моделі комплексної оцінки території з метою визначення необхідності надання їй фінансової допомоги, а також питанням стимулювання розвитку відстаючих регіонів. Перша проблема (щодо фінансової моделі) може бути вирішена шляхом детального вивчення різних факторів, що визначають рівень життя і безпеки населення територіального утворення. Друга проблема – через свою надзвичайну складність – вимагає застосування організації системи фінансового вирівнювання, тому що надмірний перерозподіл доходів більш багатих регіонів на користь більш бідних може загострити стан економічної кризи в державі.

Фролов, С.М. Фінансове вирівнювання розвитку територій [Текст] / С.М. Фролов // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.) : у 2-х т.– Суми : УАБС НБУ, 2010. - Т. 2. - С. 172-173.